

Czy polskie prawo jest gotowe na fintech?

Jacek Czarnecki

WARDYŃSKI I WSPÓLNICY

lipiec-sierpień 2016

Wiele wskazuje, że technologie finansowe (fintech) są jednym z kolejnych rozdziałów zachodzącej na naszych oczach rewolucji cyfrowej. Rolę finansów w życiu społecznymi gospodarczym jaskrawo unaocznili ostatni kryzys finansowy. Tragiczne skutki błędów popełnionych w sektorze finansowym (*Wall Street*) szybko odczuła realna gospodarka: przedsiębiorcy, inwestorzy i zwykli ludzie korzystający z usług sektora finansowego (*Main Street*).

W efekcie kryzysu system finansowy podlega znaczącym przeobrażeniom, w dużej mierze wymuszonym przez liczne nowe regulacje, które mają uchronić nas przed podobnymi wstrząsami w przyszłości.

To jednak niejedyny trend zmian w sektorze finansowym. Drugi, być może nawet bardziej znaczący, polega na rosnącej roli zastosowań innowacyjnych rozwiązań technologicznych w poszczególnych fragmentach systemu finansowego. Oczywiście technologie w finansach to nic nowego – wszak historia jednego z najpopularniejszych rozwiązań na rynku finansowym, karty kredytowej, sięga pierwszej połowy XX w., a więc czasów, w których nikt nie myślał o elektronicznych chipach, ani nawet o paskach magnetycznych.

Obecna rewolucja cyfrowa znacząco przyspieszyła jednak zmiany technologiczne na rynkach finansowych. Gwałtownie rosnąca rola fintechu jest faktem.

Nierzadko przestarzałe lub niedostosowane rozwiązania prawne stanowią przeszkodę dla rozwoju nowych technologii. Opóźnienia w przyjmowaniu nowych przepisów stwarzają zagrożenia dla bezpieczeństwa użytkowników oraz pewności prawa dla dostawców. Z drugiej strony brak regulacji stwarza czasem przeszczerń dla innowacyjnych produktów i usług.

Czy polskie prawo jest gotowe na fintech?

Szeroka gama rozwiązań fintech

Mianem fintechu określa się bardzo szeroką i niejednorodną gamę rozwiązań technologicznych o zastosowaniach finansowych. Warto zauważyć, że fintechem nie powinny interesować się wyłącznie firmy technologiczne i instytucje finansowe. Z rozwiązań fintechowych korzystają bowiem także przedsiębiorcy i indywidualni użytkownicy.

Rozwiązania fintech obecne są m.in. w obszarach takich jak:

- płatności,
- bankowość detaliczna,
- bankowość mobilna,
- szeroki obszar *consumer finance*,
- wymiana walut,
- crowdfunding,
- pożyczki społecznościowe (*peer-to-peer*),
- cyfrowe waluty,
- doradztwo finansowe i inwestycyjne,
- obrót instrumentami finansowymi,
- zarządzanie finansami osobistymi,
- ubezpieczenia.

Rozwiązania fintech są również oparte o różne technologie. Czasem są to klasyczne technologie informatyczne, jednak są też przykłady wykorzystywania zupełnie innowacyjnych środków, takich jak technologia *blockchaina*.

Przepisy prawne najczęściej stosowane do fintechu

Różnorodność i nowatorskość rozwiązań fintech sprawia, że każde z nich należy poddać odrębnej analizie prawnej. Nierzadko potrzebne jest kompleksowe zbadanie, jakie regulacje oraz w jaki sposób będą stosowane do danego rozwiązania (tzw. test regulacyjny). Analiza prawna powinna być elementem zarządzania ryzykiem każdego innowacyjnego produktu lub usługi finansowej.

Do najczęściej analizowanych przepisów w kontekście fintechu należą:

1. **Ustawa o usługach płatniczych.** Podstawowy akt prawny dla wszelkich rozwiązań fintechowych w obszarze płatności, którego zakres zastosowania obejmuje m.in. wykonywanie transakcji płatniczych (*acquiring*, pośrednictwo w transakcjach płatniczych innego typu, wydawanie pieniądza elektronicznego, wydawanie instrumentów płatniczych). Ustawa ta przewiduje szereg wyjątków, których odpowiednie wykorzystanie może wyłączyć stosowanie jej przepisów do danego produktu czy usługi.

2. **Ustawa o kredycie konsumenckim.** W przypadku udzielania pożyczek lub kredytów na rzecz konsumentów, a także pośrednictwa w takiej działalności, nie można pominąć tej ustawy.
3. **Ustawa o prawach konsumenta.** Choć ten akt prawny ma ogólny charakter, nierzadko będzie stosowany również do działalności w branży fintech, zwłaszcza że zawiera specjalny rozdział dotyczący usług finansowych zawieranych na odległość.
4. **Ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu.** Przepisy tej ustawy stosuje się głównie do różnych instytucji finansowych lub podmiotów uczestniczących w transakcjach finansowych. Nierzadko przepisy tej ustawy będą stosowane również do podmiotów z sektora fintech.
5. **Prawo dewizowe.** Jest to ustawa regulująca usługi polegające na wymianie walut. Choć dotyczy w zasadzie tylko wymiany gotówkowej, a nie pieniądza w formie elektronicznej, nie można tych przepisów pominąć przy analizie wielu innowacyjnych usług czy produktów finansowych zawierających element konwersji waluty.

Powyższa lista nie jest wyczerpująca. Inne przepisy analizowane w kontekście fintechu dotyczą działalności bankowej, działalności funduszy inwestycyjnych, ochrony danych osobowych, obrotu instrumentami finansowymi, prawa ubezpieczeniowego, świadczenia usług drogą elektroniczną, usług zaufania czy ostateczności rozrachunku.

Warto wspomnieć również o zupełnie nowych regulacjach, które mogą poważnie wpłynąć na rozwój rozwiązań fintech. Należą do nich przepisy o usługach zaufania i identyfikacji elektronicznej, o których pisaliśmy już [tutaj](#).

Czasem nie można także pominąć regulacji zagranicznych. Zwłaszcza w przypadku produktów czy usług oferowanych transgranicznie powstaje pytanie, w jakim zakresie stosowane będą przepisy prawne pochodzące z innych państw. Jest to tym bardziej istotne, że w przypadku fintechu niejednokrotnie kluczowe znaczenie dla sukcesu danego produktu czy usługi ma osiągnięcie odpowiedniej skali działalności. W takiej sytuacji trzeba wystąpić z ofertą w wielu krajach. Czasem przepisy przychodzą z pomocą, np. w przypadku tzw. paszportowania w zakresie świadczenia usług finansowych w Unii Europejskiej, polegającego w uproszczeniu na świadczeniu usług na podstawie zezwolenia wydanego w innym państwie członkowskim.

W praktyce duże znaczenie mają również różnego rodzaju stanowiska organów publicznych, w tym Komisji Nadzoru Finansowego. Powinny być one brane pod uwagę przy analizie prawnej każdego rozwiązania fintechowego.

Nie można także nie docenić roli prawa Unii Europejskiej w kształtowaniu polskich przepisów. Wiele z powyżej wskazanych przepisów stanowi implementację prawa unijnego. Nierzadko wypracowane na szczeblu unijnym regulacje dotyczą kwestii nieregulowanych wcześniej prawem krajowym. Przy projektowaniu rozwiązań fintech należy uważnie przyglądać się przepisom prawa UE.

Ustawa dla fintechu?

Czy wymienione powyżej polskie przepisy są dostosowane do potrzeb fintechu? Niewątpliwie nie wszystkie. Są jednak również pozytywne przykłady – rozwój kantorów internetowych w Polsce pokazał, że regulacje nie zawsze są przeszkodą. Z tego powodu nie w każdym przypadku warto zakładać, że poza granicami Polski (np. w Wielkiej Brytanii) działalność w sektorze fintech będzie łatwiejsza z powodu lżejszych regulacji czy korzystniejszego podejścia regulatora.

Nie wydaje się, żeby trzeba było przyjmować specjalną „ustawę fintechową”. Należy raczej unowocześniać i dostosowywać istniejące regulacje do wyzwań gospodarki cyfrowej i innowacyjnych rozwiązań z branży fintech.

Rola bezpieczeństwa

Narastająca skala zagrożeń dla cyberbezpieczeństwa może stanowić barierę dla rozwoju rozwiązań fintech. Innowacyjne usługi i produkty finansowe są podatne na cyberzagrożenia być może nawet w większym stopniu niż tradycyjne rozwiązania na rynku finansowym.

Ostatni kryzys finansowy pokazał również, że organy publiczne powinny przykładąć większą uwagę do ryzyka systemowego na rynkach finansowych. Rozwiązania fintech potencjalnie zwiększają to ryzyko.

Potrzebna jest zatem przemyślana polityka publiczna, która zachowując innowacyjność fintechu zapewni wystarczający poziom bezpieczeństwa nowych produktów i usług.

Potrzebne dobre standardy oraz otwarte podejście do prawa

Nie można również przecenić roli narzędzi innych niż regulacje prawne. O sukcesie Londynu w roli pretendenta do miana światowej stolicy fintechu decyduje m.in. przyjęcie i wdrażanie odpowiedniej strategii przez organy rządowe, a także otwarty charakter działań brytyjskich regulatorów.

Przykładowo, w ślad za brytyjskim FCA (*Financial Conduct Authority*), regulatorzy w kilku innych jurysdykcjach planują oferowanie tzw. *regulatory sandbox*, czyli specjalnego programu dla innowacyjnych startupów z branży fintech, który pozwoli im testować swoje produkty lub usługi w warunkach rynkowych bez konieczności sprostania standardowym wymogom regulacyjnym.

Podobne otwarte podejście jest potrzebne również w Polsce. Innowacyjny system bankowy w Polsce jest dobrą platformą do rozwoju produktów i usług z branży fintech. Przepisy prawne nie powinny stać ku temu na przeszkodzie, a do tego potrzebny jest przyjazny stosunek organów.

